

ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:4 – Sayı:14 - Kasım 2020

koynunda büyüdük

TURİZMDE BÜTÜNLEŞTİRMENİN SALİHLİ (MANİSA) ÖZELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF THE INTEGRATION IN TOURISM IN SALIHLI (MANİSA)

DOI: 10.33404/anasay.748950

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article

Ferdi AKBAŞ*

ÖZ

Turizm olgusu ilk ortaya çıktığı günden bu yana sürekli bir gelişim ve değişim süreci içinde olmuştur. Söz konusu süreçler birbirinden aynı temele dayanan ancak farklı altyapı ve mekanlarda gelişme gösteren turizm dallarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Birbirinden farklı turizm türlerinin ortaya çıkması turizm olgusu içerisinde yeni bir kavramın gelişmesine zemin hazırlamıştır. Turizmde bütünleştirme adını taşıyan söz konusu kavram, turizm süreçlerinin biçimlenmesini ve karmaşanın hakim olduğu turistik faaliyetlerin ortak bir potada toplanmasını sağlamıştır. Bu kavram turizm bakımından gelişmiş ve turistlerin tercih listelerinin ilk sıralarında yer alan destinasyonlarla aynı imkan ve

1- Makale Geliş Tarihi: 06. 06. 2020 Makale Kabul Tarihi: 06. 08. 2020

TR Dizin 2020 kuralları kapsamında Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde” yer alan tüm kurallara uyulmuş ve yönergenin ikinci bölümünde yer alan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemlerden” hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Ayrıca bu araştırma süresince anket uygulaması yapılmadığı ve çalışma 2020 yılından önce tamamlandığı için etik kurul belgesi alınmamıştır. “Etik Kurul İzni” gerektirmeyen bir çalışmadır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Kadirli Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, ferdi.akbas45@gmail.com, **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0003-1899-1458>.

koşullara sahip olmayan destinasyonlar arasındaki farkın bir ölçüde kapanmasında aktif rol oynamaktadır. Aynı zamanda farklı turizm türlerini ortak paydada buluşturarak birinin eksiğinin diğeri tarafından giderilmesini sağlayan turizm bütünleşmesi, rekabet gücü zayıf destinasyonlarda turizm faaliyetlerinin devamını sağlayan en temel etkenlerden biridir.

Araştırma birçok turizm türünün bir arada yaşandığı ve aralarında keskin sınırların bulunmadığı Salihli ilçesi özelinde sürdürülmüştür. Çalışma sahasını teşkil eden Salihli ilçesinde görülen turizm türlerinden kültür turizmi, kırsal turizm, gastronomi turizmi ve agroturizm tercih edilmiş olup söz konusu turizm türlerinin birbiriyle olan ilişkileri turizmde bütünleştirme kavramının bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Araştırma genel anlamda saha gözlemleri ve kuramsal analizler aracılığıyla sürdürülmüştür. İlk olarak araştırma sahasını oluşturan Salihli ilçesinde ilgili turizm dalları yerinde gözlem metoduyla incelenmiş, çeşitli notlar alınmış ve son safhada yöre halkı ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada sahada karmaşık bir şekilde toplanan veriler belli bir düzen dahilinde (sınıflama ve alt kategorilere ayırma) bir araya getirilmiş ve turizmde bütünleştirme konusunda yapılmış ve ulaşılabilen bütün araştırmalar temin edilerek her biri tüm detayları ile okunmuş ve çalışmanın üzerinde şekilleneceği taslak hazırlanmıştır. Son aşamada gerek sahadaki gözlemlerden gerekse de yapılan mülakatlardan elde edilen sonuçların göz önüne alınması ile Salihli’de turizmde bütünleştirme konusunda yapılması gerekenlerle ilgili çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Olgusu, Turizm Türleri, Turizmde Bütünleştirme, Salihli.

ABSTRACT

The phenomenon of tourism has been in a continuous development and change process since the day it first appeared. The mentioned processes have led to the emergence of tourism branches that are based on the same basis but develop in different infrastructures and spaces. The emergence of different types of tourism has paved the way for the development of a new concept within the phenomenon of tourism. This concept, which is named as integration in tourism, has shaped the tourism processes and gathered touristic activities dominated by the chaos in a common pot. This concept plays an active role in closing the gap between the destinations that are developed in terms of tourism and which are

in the first places of the tourists' preference lists, and those that do not have the same opportunities and conditions. At the same time, the integration of tourism, which combines different types of tourism on a common denominator, and eliminates one's deficiency by the other, is one of the main factors that ensure the continuation of tourism activities in weakly competitive destinations.

The research was carried out in the district of Salihli, where many types of tourism are lived together and there are no sharp borders between them. Cultural tourism, rural tourism, gastronomy tourism and agrotourism, which are among the tourism types seen in the district of Salihli, which constitute the study area, have been preferred, and the relationships of these tourism types with each other have been evaluated from the perspective of the concept of integration in tourism. The research was carried out in general through field observations and theoretical analyzes. Firstly, the relevant tourism branches in Salihli district, which constitutes the research area, were examined by on-site observation method, various notes were taken and interviews were made with local people at the last stage. In the second stage, the data collected in the field in a complex manner were gathered in a certain order (classification and subcategorization), and all the researches made and integrated in tourism were provided, each one was read with all details and a draft was prepared on the study. At the last stage, considering the results obtained from both field observations and interviews, various suggestions have been developed on what to do for the integration of tourism in Salihli.

Keywords: Tourism Phenomenon, Types Of Tourism, Integration In Tourism, Salihli.

Giriş

Son yıllarda turizmin gündemine, dolayısıyla literatürüne girmiş bir çok yeni kavram vardır: bütünleşme (entegrasyon), ilişki, etkileşim (interaksiyon), geçiş, tamamlayıcılık, sürdürülebilir, alternatif, kümelenme, çeşitlendirme, yenilik (inovasyon), eğilim (trend), dijital teknoloji, katılımcılık, paylaşımcılık vd. Bu kavramlar özellikle turizm türleri, turistik mekanlar, destinasyonlar, hizmetler, aktiviteler, talep, tanıtım ve pazarlama açısından büyük önem taşımaktadır (Ataberk 2017: 154). Günümüze gelinceye kadar geçen zaman diliminde yeni yeni turizm türleri ortaya çıkmıştır. Söz konusu turizm çeşitlerinin turizm başlığı altında birleşmesi, içerik ve temellerinin oluşması insanların turizm konu-

sundaki ihtiyaç, istek ve beklentilerinin değişmesi ile mümkün olmuştur. Kırsal turizm kavramının bir önceki cümlede ifade edilen süreçlerin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini ifade eden kırsal turizm, kent hayatının yoğunluğundan, kalabalıklığından, gürültüsünden ve trafiğinden sıkılan bireylerin tatil tercihlerinin ilk sırasına kırsal alanları alması ve bu alanlarda gerçekleştirmiş oldukları bütün aktiviteleri kapsamaktadır. Bu turizm şekli 1970 ve 1980'li yıllardan itibaren Avrupa ülkelerinde görülmeye başlanmış ve zaman içerisinde farklı muhteviyatlara sahip olarak diğer ülkelere de yayılmaya başlamıştır. Kırsal turizmin geniş bir yayılım göstermesi ile sürdürülebilir turizm, agroturizm, gastronomi turizmi, ekolojik turizm, kırsal kültüre dayanan turizm gibi aynı kapsamda ancak farklı başlıklarla ifade edilen turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır. Kırsal alanın turizm mekanı olarak belirlendiği turizm türlerin tamamı doğayı yaşamak ve doğa ile iç içe ve baş başa zaman geçirmek isteyenler tarafından yoğun bir şekilde tercih edilmektedir. Kırsal alanları konu alan turizm türleri bunlarla da sınırlı değildir. Macera turizmi, kamp turizmi, av turizmi, akarsu turizmi, kültürel miras turizmi, spor turizmi, göl turizmi, kuş gözlemciliği gibi turizm çeşitleri kırsal turizm kapsamında değerlendirilen diğer turizm dallarını oluşturmaktadır (Ataberk 2017: 154).

Kırsal alanlar doğal ve beşeri coğrafya özellikleri bakımından turizm bakımından birçok unsura ev sahipliği yapmaktadır. Bu öğelerin turizm kapsamına alınması ve turistik kaynak olarak ifade edilebilmesi için turizm adına hazırlanan plan ve projelerde yer almaları gerekmektedir. Çünkü kırsal alanları turistlerle buluşturan ve buralarda turizmin gelişmesi sağlayacak olan en temel faktörlerden birini turistler teşkil etmektedir. Söz konusu coğrafi birimlere gelen yerli ve yabancı turistlerin ilgilerini çeken, onlarda merak ve koruma duyguları uyandıran maddi ve manevi değerler turizm sürecinden optimum faydanın sağlanmasına zemin hazırlayacaktır. Turistlerde merak uyandıran kırsal alanlar turistlerin istek ve beklentilerine cevap verebildikleri ölçüde başarılı bir turizm profiline sahip olacaklardır. İnsanları kırsal alanlara yönelten faktörlerin başında sakin, sessiz ve huzur arayışları gelmektedir. Özellikle orta yaş ve üzerindeki kesim için geçerli olan bu arayışlar genç kesimde farklılaşmaktadır. Gençler kırsal alanları elverişli doğal yapıları sayesinde rafting, yamaç paraşütü, kamp, dağcılık, kuş gözlemciliği gibi faaliyetleri gerçekleştirme aracı olarak görmekte ve bu alanları tercih listelerine almalarında bu aktiviteleri bireysel ya da topluluk olarak yapabilme arzuları etkili olmaktadır.

Kırsal alanlar birçok turizm türünün iç içe geçtiği ve beraber gerçekleş-

tirilebildiği coğrafi mekanlardır. Örneğin ziyaretçiler tarım turizmini deneyimlerken aynı zamanda balık tutabilmekte, kuş gözlemciliği yaparken rafting yapabilme imkanına sahip olabilmekte veya ekoturizm deneyimi yaşarken termal turizme katılabilmektedirler. Bu durum da kırsal alanlarda deneyimlenen turizm türleri arasında keskin sınır ve ayrımların bulunmadığını, isteyen ziyaretçilerin imkanlar doğrultusunda geliş amaçları dışındaki aktiviteleri yapabilme olanaklarına sahip olduklarını göstermektedir.

Araştırma sahası olarak belirlenen Salihli birçok turizm türünün bir arada yaşandığı nadir destinasyonlardan birini teşkil etmektedir. Özellikle kırsala özgü turizm türleri bakımından büyük bir potansiyele sahip olan ilçe agroturizm, kültür turizmi, kırsal turizm ile gastronomi turizmi bakımından gelişmiş bir yapıya sahiptir. İlçe bünyesinde yer alan tarihi ve kültürel eserler, sanatsal ve zanaatsal faaliyetler, gelenek ve görenekler, yerel kıyafetler ve yemekler yörenin turizm bakımından zengin bir altyapıya sahip olduğunu da gün yüzüne çıkarmaktadır. Bu noktada şehir ile kırsal alanların birbirini tamamlar ve birbirinin devamı şeklindeki yapılarının turizm faaliyetlerine yansıtılması turizmde bütünleşmeyi sağlayacaktır. Bu bağlamda araştırma Salihli’de görülen turizm türlerinden gastronomi turizmi, kırsal turizm, kültür turizmi ve agroturizm kavramsal ve kuramsal olarak açıklamakta, söz konusu turizm türleri Salihli özelinde değerlendirmektedir. Bunun yanında ilçede ilgili turizm türlerinin mevcut turizm potansiyellerinin günümüzdeki durumu değerlendirilmiş ve söz konusu turizm türlerinin birbiriyle bütünleşmeleri noktasında yapılması gerekenler tespit edilmiştir.

Araştırma saha gözlemleri ile tarama analizi yönteminden faydalanılarak tamamlanmıştır. İlk aşama olan saha araştırmaları esnasında Salihli’nin kültür turizmi, gastronomi turizmi, agroturizm ve kırsal turizm potansiyeli ve değerleri yerinde gözlemlenmiş, yöre halkından söz konusu değerler hakkında bilgiler alınmıştır. Yöre halkıyla araştırma konusunu oluşturan turizm türlerinin ilçedeki durumu ile mevcut durumun daha ileri bir noktaya taşınması için yapılması gerekenlerle ilgili mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Turizm sürecinin temel paydaşlarından biri olan yöre halkının turizmle ilgili görüş, düşünce ve önerileri not alınmış ve bunlar çalışmanın uygun yerlerine yerleştirilmiştir. İkinci aşamada tarama analizi yöntemiyle araştırmanın kavramsal ve kuramsal iskeleti oluşturulmuştur. Bu safhada söz konusu turizm faaliyetlerini konu edinen çalışmalar temin edilmiş ve araştırmada kullanılma sırası ve önceliğine göre gruplandırılmıştır.

rilmiştir. Veri toplama aşamasının tamamlanmasının ardından yazım sürecine geçilmeden önce tüm veriler belli bir düzen dahilinde tek bir düzlem üzerinde toplanmaya çalışılmıştır. Bütün verilerin istenilen düzene ulaşmasından sonra çalışmanın taslağı hazırlanmış ve ilk olarak ana başlık belirlenmiştir. Ana başlığın dizayn edilmesinden sonraki aşamada alt ve üst başlıklar belirlenerek bu başlıklar altında değinilecek kaynaklar tespit edilmiş ve yazım sürecine geçilmiştir.

Kavramsal Çerçve ve Turizmde Bütünleştirme Kavramı / Süreci

Kırsal mekanların önemli sayılabilecek bir bölümü turizm bakımından oldukça elverişli bir yapıya sahiptir. Bu mevkiler doğa ve doğal ürünlerle baş başa kalmak isteyenler ile farklı kültürleri deneyimleme arzusunda olanları kendine çekmektedir. Zengin kültürel ve tarihi dokusu, el değmemiş doğası, sahip olduğu gelenek ve görenekler ile yöresel gastronomi alışkanlıkları ile kırsal alanlar, doğa ile turizmin özdeşleştiği mekanlardan birini temsil etmektedir. Doğa ile kültürün iç içe olduğu kırsal alanlarda görülen bütün turizm aktiviteleri birbirinin devamı ya da tamamlayıcısıdır. Kırsal alanlarda gerçekleştirilen bütün turizmin faaliyetlerinin sürdürülebilir ilkelere dayanması ve bundan dolayı mevcut kaynakları korurken gelecek nesillerin de söz konusu kaynaklardan faydalanmalarını sağlaması, biri olmadan diğersinin tam anlamıyla yapılamaması bir önceki cümleye örnek olarak verilebilir. Kırsal alanlardaki bütün turizm aktiviteleri birbiriyle sürekli ve sıkı bir ilişki içerisinde. Bu nedenle bir turizm faaliyeti deneyimlenirken diğersinin de faaliyet alanına girilmektedir. Aynı durum tarım turizmi için de söz konusudur. Zirai faaliyetlerin turizme konu edildiği ve turistlere sunulduğu turizm aktivitesi olarak tanımlanan agroturizm, turizm-tarım-yerel halk ve turistler arasındaki sosyolojik ilişkinin ürünüdür. Kırsal turizm, doğanın, doğal kaynakların, gelenek-göreneklerin, yerel yaşam şekillerinin turizm kapsamında değerlendirilmesini ve korunmasını sağlarken diğers turizm türleriyle sıkı ve güçlü ilişkiler zinciri kuran turizm dalıdır.

Turizm olgusu günümüz itibariyle bütünleşme ya da bütünleştirme adında yeni bir kavram kazanmıştır. Söz konusu kavram, turizm sektörüne girmiş en güncel kavramlardan ve yaklaşımlardan biridir. Dünyanın pek çok ülkesinde, bütünleşik (entegre) planlama, sürdürülebilir bütünleşik koruma, bütünleşik yönetim, bütünleşik pazarlama gibi başlıklar altında sayısız çalışmalar yapılmak-

tadır. Ayrıca, son yıllarda, ülkelerin, kentlerin, turistik merkezlerin birbirleriyle rekabet etmek yerine birçok konuda ortaklıklara ve işbirliklerine gittikleri görülmektedir (Ataberk 2017: 154-155). Turizmde bütünleşme ya da bütünleştirme uygulamalarına geçilmesinin altında yatan etkenler aşağıda maddeler halinde verilmiştir (Baykal-Emekli-Ataberk 2013: 2; Ataberk 2017: 155).

- a. Sahip olunan fiziki ve beşeri coğrafya özelliklerinin mekan bazında bütünleştirmeyi olanaklı hale getirmesi.
- b. Turizm ortaklıklarının yeni girişim ve teşviklere aracı olması.
- c. Ortaklıklar neticesinde elde edilen istihdam, gelir artışı, kararlı yapı gibi kazanımlar.

Ortak sosyo-kültürel değerleri paylaşan destinasyonlar turizm konusunda birlikte hareket etme kararı alarak mevcut turizm kaynaklarını sürdürülebilir bakış açısıyla bütünleşik olarak yönetmektedirler. Dünya çapında turizmde bütünleşmeye giden yerleşim birimlerine şu örnekler verilebilir: (Baykal-Emekli-Ataberk 2011: 3).

- a) İngiltere; Edinburg-Glasgow, İtalya; Milano- Torino, Kanada-ABD; Vancouver-Seattle vd. çeşitli organizasyonlar etrafında turizmde işbirliğine gitmişlerdir.
- b) Almanya; Baden-Württemberg eyaletindeki Stuttgart, Heidelberg, Freiburg, Mannheim, Karlsruhe, Ulm, Heilbronn, Pforzheim, Tübingen ve Reutlingen kentleri, bölgenin turizm pastasından daha fazla pay alabilmek amacıyla ortak paydaları Kara Ormanlar için “Kara Ormanlar Turizm Birliği”ni kurmuşlar, tanıtım ve pazarlamayı tek elden yapmaktadırlar.
- c) Lemman Gölü, Fransa ve İsviçre’nin ortak gölüdür, o nedenle 1995 yılında “Sınırsız Lemman Derneği” kurulmuştur. Derneğin amacı, Lemman bölgesinin, Komşu Alplerin ve Gruyère yöresinin miras zenginliklerini müşteri değişimi yaparak dinamik bir yaklaşımla pazarlamaktır.

- d) Fransa-İsviçre-İtalya'nın Alp Dağları'nı paylaşan bölgeleri arasında yaratılan L'Espece Mont- Blanc/Mont-Blanc Bölgesi girişimi, sınır-ötesi işbirliklerine ve mekânsal bütünleşmeye en güncel ve en başarılı örneklerden birisidir. Bu girişimin dört temel hedefi arasında “doğal ve kültürel kaynakları koruyacak bütünleşik turizmi teşvik etmek” yer almaktadır.
- e) Oresund Bölgesi, Danimarka ve İsveç arasında denizaşırı bir bölge olup, “iki ülke-tek destinasyon” sloganıyla yola çıkmış, Kopenhag ve Malmö kentlerini ortak pazarlamak üzere bir proje hazırlamıştır.

Turizm Çeşitleri

Kırsal Turizm

Kırsal alanlardaki maddi ve manevi değerlerin turizme konu edildiği kırsal turizmi tercih edenlerin en temel istek ve beklentileri, sakin ve huzurlu bir tatil geçirebilmektir. Şehrin yoğunluğundan, gürültüsünden, gürültü ve çevre kirliliğinden bunalan ve çözümünü kırsal alanlarda arayanlar, bu mevkilerde doğa ve doğal ürünlerle baş başa kalmak, sessiz sakin, gürültü ve kirlilikten uzak bir turizm deneyimi yaşamak, yerel kültürleri tanımak, yöresel yemekleri tatmak, trafikten, telefondan, bilgisayardan vb. elektronik cihazlardan uzak kalmak amacıyla bu turizm türünü tercih etmektedirler. Kırsal turizm en bilinen ve en genel anlamıyla kırsalda var olan ve doğallığını yitirmemiş sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel kaynakların sürdürülebilir bir bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Kırsal turizm başlığı altında akarsu turizmi, mağara turizmi, göl turizmi, tarım turizmi, spor turizmi gibi birçok turizm türü bulunmakta ve bunların tamamı birbiriyle sıkı ve sürekli bir ilişki içindedir. Turizmde bütünleşme / bütünleştirme kavramının devreye girmesiyle kırsal alanlarda gerçekleştirilen hemen hemen bütün turizm dalları aynı mekanda ve perspektifte gerçekleştirilebilmektedir. Kırsal turizmi tercih edenler için farklı ve etkileyici bir deneyim olan bu süreç, hem turizm destinasyonuna hem de yerel halka birçok bakımdan katkı sunmaktadır. Yeni mesleklerin ortaya çıkması, istihdam oranlarının artması, kırsaldan kente olan göç miktarının düşmesi, kırsalın yeniden cazibe merkezi haline gelmesi, yerel halkın yaşam tarzının ve kültürünün tanınırlık düzeyinin yükselmesi, kırsalda üretilen doğal ve turistik ürünlerin geniş kitlelere yayılmasının sağlanması, tarihi ve kültürel eserlerin aslında uygun olarak

restore edilmesi ve koruma altına alınması, kırsalda kaybolmaya yüz tutan sanat ve zanaatların muhafaza edilmesi, kırsal doğal coğrafi dokusunun koruma altına alınması, kırsaldaki işsizlik oranlarının düşmesi, yöresel yemeklerin yeni kitlelere ulaşması, yöresel festival ve şenliklere olan ilginin artması, kırsalda mevcut olan alt ve üst yapı eksikliklerinin giderilmesi, kırsaldaki yaşam tarzlarının korunması, yöresel kıyafetlere gereken değerin verilmesi gibi etkiler turizmin kırsala olan etkilerinin yalnızca bazılarıdır. Kırsal turizmin ilk ortaya çıktığı günden bu yana göstermiş olduğu hızlı gelişmede, bireylerin ya da toplulukların geleneksel turizm anlayışının dışına çıkma ve farklı turizm deneyimi arayışları, turizm bakımından dezavantajlı yerleşim birimlerinin iktisadi kalkınmalarında önemli rol oynayan kırsal turizme yerel, bölgesel, ulusal ya da küresel ölçekli turizm plan ve projelerinde yer verilmesi, şehirlerde ikamet edenlerin belli bir süreliğine de olsa buraları terk etme istekleri ve bunu gerçekleştirebilmek için kırsal alanları tercih etmeleri, kırsal turizmin içeriğindeki bütün turizm dalları ile bütünleşik ve iç içe bir yapıya sahip olması ve birinin diğerini tamamlaması (Baykal 2012: 27), kırsal turizm sayesinde yerele olan ilginin artması, kırsal turizm ile birlikte yeni maddi ve manevi turizm kaynaklarının keşfedilmesi ve korunması için gerekli çalışmaların yapılması, kırsal turizm ile beraber bireylerle ya da topluluklara kendi kültürleri tüm detayları ile tanıma imkanı verilmesi etkin rol oynamıştır.

Kırsal turizm kır ile kent arasındaki sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkiler kuran, kırsal mevkilerde unutilan ya da unutulmaya yüz tutan meslek dalları, gelenek ve görenekler, tarihi-kültürel miras kaynakları ile günlük yaşamda dikkat edilmeyen, göze çarpmayan ve önünden geçip gidilen maddi ve manevi değerlerin hak ettiği konuma ulaşmasını sağlamaktadır. Geçmiş ile günümüz arasında kültürel anlamda köprüler kuran kırsal turizm, kırsal mevkilerin turizm potansiyellerinin ortaya çıkmasında büyük rol oynamaktadır.

Bir kırsal alanda turizm olgusunun gelişebilmesi için yapılması gerekenler genel itibariyle şöyledir: Turizm sürecinin en temel paydaşlarından biri olan yerel halkın turizm geliştirme plan ve projelerinin tamamına doğrudan dahil edilmesi, görüş, düşünce ve önerilerinin alınması gerekmektedir. Sahayı en iyi bilen kesimlerden birinin yerel halk olduğu unutulmamalı, onların turizm sürecinden istek ve beklentileri göz önünde bulundurulmalıdır. Tek taraflı bir çalışma yerine paydaşların tamamını kapsayan bir süreç izlenmeli ve tüm paydaşların ortak düşünceye sahip olduğu plan ve projeler hayata geçirilme-

lidir. Paydaşların tamamına kırsal turizmin bütün süreçleri en ince ayrıntısına kadar anlatılmalı, turizmin yöreye, yerel halka ve diğer paydaşlara olacak olan katkıları konusunda bilgiler verilmelidir. Aynı şekilde turizm ile ortaya çıkabilecek olan olumsuz etkiler de yöre halkı başta olmak üzere tüm paydaşlara anlatılmalıdır. Yörede kırsal turizm bağlamında değerlendirilebilecek doğal ve beşeri kaynaklar tespit edilmeli ve bunlardan bakım-onarım çalışmalarına ihtiyaç duyanlar asıllarına uygun olarak restore edilmelidir. Yörenin alt ve üst yapı eksiklikleri hızlı bir şekilde giderilmelidir. Konaklama ve yeme-içme tesisleri konusunda eksiklikler varsa giderilmelidir. Yörenin tarihi meslekleri ile bunları icra edenler koruma altına alınmalı ve ürünler turizme uygun hale getirilmelidir. Yöresel ürünler sağlık ve hijyen şartları göz önünde bulundurularak paketli ve taşınabilir hale getirilerek turistler turistik ürün olarak sunulmalıdır. Turistlerin acil durumlarla karşılaştıklarında yapmaları gerekenler ilgili bir liste hazırlanmalı ve bu liste bütün turistlere verilmelidir. Yörenin gazete, dergi, web ortamı, el ilanları, broşürleri ve televizyon reklamları yapılmalıdır. Yöre halkına turistlerle nasıl iletişim kurulacağı, nasıl davranılacağı konusunda eğitimler verilmelidir. Aynı şekilde turistlere de yöre halkını yaşam tarzını, giyim-kuşamını ve yeme-içme kültürü gibi alışkanlıklarını yadırgamamaları konusunda bilgiler verilmelidir.

Agroturizm

Kitle turizminin çevreye verdiği geri dönüşü olmayan zararlar, bilinçli turistik tüketicinin sürdürülebilir turizm türlerini tercih etmesini sağlamıştır. Doğal kaynakların tükenmesi, destinasyonların taşıma kapasitesi gözetilmeden turistik deneyimlere açılması turizmin birincil derecede önemli olan kaynaklarının bilinçsizce kullanılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de Stratejik Planda ve Turizm 2023 Stratejisinde alternatif turizm türlerine vurgu yapılarak çevreye ve doğaya duyarlı, sürdürülebilir turizm türleri üzerinde durulmuştur. Kırsal turizm türleri içerisinde yer alan agro-turizmi sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirmek mümkündür. Agroturizm içerisinde birçok kavramı barındırdığı ve ilişki içerisinde olduğundan multidisipliner bir özellik göstermektedir. Agroturizm, faaliyetlere katılan kişi sayısının bilinebilmesi amacıyla istatistikle, özellikle tarımsal alanlarda faaliyet gösteren işletme ve çalışanlarına sağladığı ekonomik yarar doğrultusunda ekonomi bilimiyle, agroturizm faaliyetlerinin sürdürülebilirlik sağlanması amacıyla birincil konumda önemli olan agronomi, hayvan bilimi ve zooloji ile, tarımsal faaliyetlere uygun olup olmaması ve buna

ek olarak da bir destinasyonun güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyabilmesi amacıyla coğrafya ile, sosyolojik yönünün baskın olması nedeni ile de etnografya bilimi ile iş birliği içerisinde olduğunu söylemek mümkündür (Civelek-Dalgın-Çeken 2013: 23).

Agroturizm ya da agro-turizm olarak da adlandırılan tarım turizmi, tarımsal üretimin yoğun olduğu yörelerde gerçekleştirilen bir turizm türüdür. Bu özelliği ile tarım turizmi üreticilere bir ek gelir kaynağı yaratmaktadır. Böylece tarımsal üretimin turizm ile yer değiştirmesi yerine, turizm ile bütünleşmesi söz konusu olabilmektedir. Yani, özellikle gelişmekte olan yörelerde sıkça görülen tarım alanlarını turizm işletmeciliği adına yok eden değil, tersine tarımla birlikte turizmi de geliştiren yeni bir turizm faaliyet alanı olarak tarım turizmi önem kazanmaktadır. Temel olarak küçük çiftlikler olmak üzere, çiftçilere ek gelir sağlamak amacıyla bağ, bahçe, tarla, ahır, ağıl, kümes vb. tarımsal üretim alanları ile küçük ölçekli ve geleneksel gıda işleme tesisleri gibi faaliyet alanlarını ziyaret etmek, günlük işlerine katılmak, çiftlik evinde geceleme, gezinme, eğlenme, alışveriş yapmak ve bazen de eğitim almak gibi aktivitelerin bir veya birkaçını kapsayan bir turizm türüdür. Tarım turizmi kişilerin rekreasyon ya da eğitim amacıyla, bir tarlaya ya da çiftlik evine götürülmek suretiyle; tarımsal üretim, şarap üretimi, besi, hasat gibi tüm doğal, tarihi ve kültürel değer ve çecikiliklerin bizzat yaşamalarını sağlayarak gerçekleştirilen her türlü aktivitedir (Akşit Aşık 2016: 1943).

Kültürel Turizm

Kültürel turizm, yeni kültürleri tanıma ve geçmişteki kültürleri merak etme duygusuna dayanan, insanların kendi kültürlerinin eğlence yanlarıyla beraber diğer grupların kültürlerinin de açık olan yanlarıyla ilgili turizm faaliyetlerinin bütünüdür. Bir yerin kültürü geniş bir anlamı ifade etmektedir. Bu anlamlar: değerler, inançlar, tutumlar, semboller (gelenekler ve görenekler) ve yerel halkın öğrenilebilen davranış biçimleridir. Günümüzde kültürel temaslar, yaşam tarzları ve inançlar, el sanatları, yöresel mutfak ve eğlence biçimleri insanların ilgisini çekmektedir. Bu nedenle kültürel özelliği olan bölgeler ve kentler önemli turizm odakları haline gelmektedir. Bir yöre için kültürel turizmin sağladığı etkinlikler şöyledir: Ülkelerin ve toplumların ortak miraslarını tanımak ve öğrenmek fırsatı, uluslararası işbirliği fırsatı, bölgenin kültürel yapısını tanımlama ve geliştirme fırsatı, sınırlı bölgelerde ekonomik faaliyetlere gelir ve

istihdam yaratma fırsatı, turizm sezonunu uzatmak ve ülkenin turizm coğrafyasını genişletmek fırsatı, Doğal çevreyi duyarlı bir şekilde koruma fırsatı olarak ele alınmaktadır (Mıkaeılı-Memlük 2013: 89).

Kültürel turizm potansiyeli bakımından Türkiye çok zengin değerlere sahiptir. Turistik çekicilikler kapsamında kıyı turizminden sonra ikinci sırayı oluşturan kültürel turizm, kültürel değerlerin görülmesinin yanı sıra değişik kültürlerin karşılıklı etkileşim sağlaması hususunda önem arz etmektedir. Eğitim düzeyinin yükselmesi ile beraber bireyler, özellikle dünyadaki orta yaş ve üstündekiler, dünyanın çeşitli bölgelerini, tarihini ve kültürel eserlerini yakından görmek ve irdelemek amacıyla seyahat etmektedirler. Çünkü, eğitim düzeyi artan bireyler dünyanın çeşitli bölgelerini, tarihini ve kültürel değerlerini yakından görmek ve irdelemek istemektedirler. Bu nedenle de, deniz turizminin yoğunlaştığı turizm bölgelerindeki kültürel değerlerimizi koruma ve tanıtmanın dışında kırsal bölgelerde bulunan kültürel değerlerin de tanıtımı giderek önem kazanmaktadır. Bunun sebebi farklı amaçlarla seyahat etmek isteyen bireylerin artık kırsal alanlara yönelmeleri ve bu bölgelerdeki kültürel değerleri tanıma istekleridir. Bu yüzden de kültürel turizmin önemi sürdürülebilir turizm bağlamında kırsal alanlarda da hissedilmektedir. Bireyler kırsal turizm etkinliklerini gerçekleştirirken hem gittiği yörenin kültürünü, tarihini, uygarlık geçmişini öğrenmekte hem de alışılmış kitle turizminden uzak bir şekilde doğayla bütünleşerek farklı tecrübeler yaşamaktadırlar (Kodaş-Eröz 2012: 171).

Kırsal turizme açılacak bölgelerin tespitinin ardından kültürel mirasımız olan el sanatlarında özgünlüğünün korunması ve bu doğrultuda yapılacak üretimlerin nasıl bir süreç izlemesi gerektiğinin tartışılması ve yerel halkın pazarlanma konusunda eğitilmesi gerekir. Çünkü bir bölgenin kırsal turizme açılması kadar, o bölgede turizmin sürdürülebilirliği de önemlidir. Günümüz dünyasında turistler artık farklı olanı görmek istemekte, değişik kültürlerin yaşam tarzlarına karşı büyük bir ilgi duymaktadır. Turizm sektörünü yaratıcı olmayı sevk eden bu akım ile birlikte, kültürel unsurları koruma duygusu da gelişmiştir. Kırsal turizmin kullandığı malzeme, kirlenmemiş doğal bir çevre ile bozulmamış yerel kültürel mirastır. Bu yönüyle bakıldığında kırsal turizm, geleneksel değerlerin özgünlüğünü kaybetmeden korunmasına da hizmet etmektedir. Turizm ve el sanatları arasında olumlu bir ilişkinin varlığı kabul edilmekle birlikte, bu ilişkinin uzun süreli olması sürdürülebilirlik ilkesine bağlıdır. Türkiye gibi çok çeşitli ve derin kültür mirasına sahip ülkelerde kolaycılık ve hızlı kar etme düşüncesi

olumsuz sonuçlar doğurmakta, el sanatı ürünlerin özgünlükten uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple ülkemizdeki el sanatı ürünlerin işlevleri ile birlikte koruma altına alınmasının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Koruma her şeyden önce bilinçli bir davranış ve süreklilik gerektirir. Üstelik ortak bir katılım ve disiplinler arası bir çalışmayı zorunlu kılar. Söz konusu sürekliliğin sağlanması için neyin, niçin ve nasıl korunacağını doğru tanımlanması gerekir (Can 2017: 55-57).

Son yıllardaki sosyal değişimler, kültürel turizmin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Modern yaşamın insanın sadece günlük gereksinimlerini karşıladığı ve geçmişle ilgili deneyimler kazandıramadığı ileri sürülmektedir. Bu nedenle insanlar kendi geçmişleri kadar diğer ülkelerin geçmişlerine de ilgi duymaya başlamışlardır. Bu kültürel turizmin talep yönüyle ilgili bir gelişmedir. Ulaşım ve iletişimin gelişmesiyle küçülen dünyada yeni yerleri tanıma, eski ve farklı kültürleri yeniden keşfetmek ve turistlerin hizmetine sunmak için çalışmalar ise arz olanaklarını genişletmektedir. Özellikle gelişmiş ülkeler 1980'lerden sonra kültürel turizm ile ilgili politikalar üretmeye başlamışlardır. Çünkü her yerin kendine özgü bir kültürel kimliği ve geçmişi vardır. Hiçbir yerin veya ülkeninki bir diğeriyle karşılaştırılmaz. Bu avantajdan yola çıkıldığında en önemli turizm türünün ya da turistik ürün bileşeninin kültürel turizm olacağına inanılmaktadırlar.

Coğrafya, kültür ve turizm arasındaki ilişki oldukça güçlüdür ve bu ilişkinin ürünlerinden birini kültürel turizm oluşturmaktadır. Coğrafya turizme kaynak oluşturduğu kadar, turizmin alansal gelişimi ve etkilerini yönlendirmekte, mekânı etkilemektedir. Coğrafya, kültür ve turizm arasındaki ilişki birbirlerinden karşılıklı etkilenen ve diğer bilim dallarını da etkileyen bir güce ve öneme sahiptir. Herhangi bir doğal çevrede milliyetleri, ırkları, dilleri, dinleri, gelenek ve görenekleri farklı olan insanların oluşturduğu kültür ve sanat ürünlerinin ortaya çıkarılması, değerlendirilmesi, korunması coğrafya-kültür ve turizm arasındaki ilişkinin boyutu turizm coğrafyası yaklaşımları ile açıklanabilmektedir (Emekli 2006: 51-59).

Gastronomi Turizmi

Gastronomi kavramı “yiyecek ve içecek kültürünün bilime ve sanata dönüşmesi” olarak nitelendirilebilmektedir. Sanayi Devrimi sonrası, boş zaman kavramının ortaya çıkması, insanların sosyal yaşamlarındaki değişme, bireyle-

rin beslenme ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik faaliyetlerde bulunan işletmelerin sayısının artmasına ve gerek ulusal gerekse uluslararası alanda gittikçe gelişme göstermesine vesile olmuştur. Bu bağlamda, kişilerin yiyecek-içecek işletmelerinin ürettiği mal ve hizmete olan talebi, ülke ekonomilerine ve hizmet endüstrisinin büyümesine katkı sağlamıştır. Dünya turizm pastasından payını artırmak isteyen ülkeler: turizmin çeşitlendirmesi ve sürekliliğinin sağlanması için ülkelerin turistik ürün bileşenlerinde cazibe- çekicilik unsurunu yeterli bulmayıp kültürel öğeleri, özellikle de gastronomi kültürünü ön plana çıkarmak istemektedirler. Böylece gastronomi turizmle bütünleşerek gerek iç, gerekse dış turizmde önemini artırarak, ülke ekonomisine de artı gelir olarak katkıda bulunmaktadır. Gastronomi olgusu, turistlerin destinasyon seçiminde de etkili olabilmektedir. Gastronomi turizmde yapılan etkinliklerin, bölgesel manada değerlendirildiğinde, ilgili destinasyona kattığı avantajlar yadsınamayacak ölçüde yüksek ve değerlidir. Alışlagelmiş turizm çeşitlerinin, destinasyonların imajına ve sürdürülebilirliğine etkisi stratejik açıdan ciddi bir şekilde üzerinde durulması gereken unsurlardır. Farklı destinasyonların turizme kazandırılması dışında, mevcut turistik bölgelerin sahip oldukları çekiciliklerin bu bağlamda etkinleştirilmesi, destinasyonların turistlerin algılarında derinleştirilmesi noktasında değer taşımaktadır (Bucak-Aracı 2013: 203-216).

Kırsal turizm açısından yöresel mutfağı incelediğimizde, o yörede yaşayanların günlük veya mevsimlik olarak yörelerinde coğrafi ve iklim koşullarına uygun olacak şekilde yetiştirdikleri veya sağladıkları yiyecek ve içecekleri, bunların tüketimini; bu ürünlerin hammaddesinin ve kullanılan araçların üretimini ya da sağlanmasını; bunların hazırlanıp tüketildiği mekanları ve bütün bu aşamalarla ilgili sahip oldukları kültürel değerleri kapsamaktadır. Kırsal turizmi bütünleyen bir özelliğe sahip olan yemek ile kültür arasında, sıkı bir ilişki mevcuttur. Söz konusu ilişki, yöresel yemeklerin kırsal turizm merkezlerindeki yeme içme işletmelerinde sunulması, gelen turistler tarafından bilinmesi, deneyimlenmesi ve korunarak gelecek kuşaklara aktarılması şeklinde kendini göstermektedir. Yemek kültürü ve yemekler, kırsal turizmde önemli bir yere sahiptir ve bu önem, çeşitli boyutlarda meydana gelmektedir. Yöreyi ziyaret eden turistlerin yöresel olarak üretilen, yerel yiyecekleri tüketmesi bölgeye çarpan etkisi yapmaktadır. Böylece yerel ekonomi kazanç elde etmektedir. Ortaya çıkan bu çarpan etkisi de, yerel tüketimi canlandırmaktadır. Hemen hemen aynı özelliklere sahip olan turizm destinasyonlarının rakipleriyle rekabet edebilmeleri için çeşitli turizm çekicilikleri geliştirmek zorundadırlar. Bu zorunluluklar,

bir bölgenin sahip olduğu yerel yemekler, rekabet avantajı sağlanması açısından önemli bir unsur olacaktır. Yöreye özgü olan yerel mutfak, aynı zamanda bölge için sembolik bir yapı sağlayacak ve turistler açısından da ayrı bir çekicilik unsuru olacaktır. Bir bölgenin veya yörenin mutfakla ilgili mirası, bir turizm ürünü olarak kabul edilmesi açısından günümüzde önem taşıyan bir şekilde bürünmüştür. Bir bölgede veya yörede var olan kaliteli yiyecek ve içecek, o bölgede turizm ürünü ve turist deneyimi olarak geliştirilebilmektedir. Bölgeye gelen ziyaretçilerin bu ürünlere yaptığı ekonomik harcama, bölge veya yöre ekonomisine katkı sağlamakla birlikte bu sektörlerin gelişmesini sağlamaktadır. Yiyecek-içecek sektörüyle turizm sektörü arasındaki iki yönlü ilişki bulunmaktadır. Bunlardan ilki yerel yemeklerin bir turizm ürünü olarak kabul edilmesi, ikincisiyse bölgeye gelen turistler sayesinde turistlerin evlerine geri dönüşlerinde yerel yiyeceklerin ihracatıyla ilgili girişimlerde bulunmasıdır (Kızılırmak-Albayrak-Küçükali 2014: 75-83).

Gastronomi turizmi fiziksel, kültürel, sosyal ve prestij olmak üzere dört farkı motivasyon türüne sahiptir. Birincisi fiziksel motivasyondur. Yaşamın devamlılığı için yiyecek şarttır ve turist yaşamak için ya da seyahat için yemek yemek ister. İkincisi kültürel motivasyondur, belli bir kültürü öğrenmek için de turist yemek yemek ister. Bu noktada lokal basit ürünler turisti motive etmeye yetmektedir. Bunun için birincil üretim yerlerini ziyaretler, yöreye özgü yemeklerin sunulduğu restoranlar ve festivaller önemli rol oynamaktadır. Üçüncü olarak turistin sosyal motivasyonu söz konusudur. Turist gastronomi aktivitesinin içinde aktif olarak yer alır bu da sosyal motivasyonunu sağlar. Dördüncü motivasyon aracı ise prestijdir. Yöreye özgü edindiği deneyimleri bulunduğu ortamlarda paylaşarak kendisine prestij sağlar. Destinasyonun çekicilik unsuru olarak “gastronomi” kültürel miras olması dolayısı ile kuvvetli bir araçtır ve turistlerin destinasyonla ilgili beklentileri sıralamasında ilk sıradadır. Destinasyonların artan rekabetle başedebilmeleri ve kendilerine farklı ve taklit edilemeyen bir yer yaratmalarında gastronomik kimliğin rolü büyüktür. Gastronomik kimlik, içinde bulunulan kültürel, coğrafi, ekolojik, ekonomik yapıya ve tarihsel sürece göre farklılık göstermektedir. Yöreye ait olan bu özelliklerin taklidi mümkün değildir (Güzel Şahin-Ünver 2015: 65-66).

Araştırma Sahasının Genel Coğrafi Özellikleri

Araştırma sahasını oluşturan Salihli ilçesi, Ege Bölgesi’nde bulunur ve Manisa iline bağlıdır. İlçenin kuzeyinde Gördes, Köprübaşı, doğusunda Kula

ve Alaşehir ilçeleri, güneyinde İzmir iline bağlı olan Ödemiş İlçesi batısında da Manisa ilinin Ahmetli İlçesi bulunmaktadır. Manisa ili sınırları içinde yer alan Salihli, Bozdağların kuzey yamaçları ve Dibek Dağı'nın güney yamaçları arasında kurulmuştur. İlçe merkezi ve ilçeye bağlı yerleşmelerin bir kısmı Gediz Grabeni üzerinde yer almaktadır. Araştırma sahası 130.243 ha. yüzölçümüne ve ortalama 111 m yükseltiye sahiptir. Manisa şehrine uzaklığı 70 km. İzmir şehrine uzaklığı 95 km'dir. Salihli İlçesi Manisa iline bağlı olmasına karşın ticari açıdan İzmir ili ile sıkı bir bağı vardır. Bunda ana neden ilçe merkezinin İzmir- Ankara karayolu üzerinde bulunmasıdır. Sahada Paleozoik arazileri bulunmakla beraber, araştırma sahasının genel oluşumunda, genç tektonik hareketlerin neden olduğu horst ve graben sisteminin meydana gelmesi ile görülür. Araştırma sahasındaki temel araziyi Menderes Masifi oluşturur. Araştırma sahasının denize yakın olması ve dağların uzanışı nedeniyle Akdeniz ikliminin özelliklerini taşımakla birlikte ilçenin doğu sınırından sonra Kula İlçesi'ne doğru yükseltinin artmasıyla beraber iklim karasallaşır. Araştırma sahasının suları hidrografik açıdan, Gediz Havzası'na bağlı Gediz Nehri ve kolları tarafından drene edilir. İlçenin nüfusu Cumhuriyetin ilanından sonraki yıllarda, hızlı bir artış göstermiştir. 1927'de 28 328 kişi olan nüfusu 1935'de 36. 431 kişi, 1960'da 77. 464 kişi, 1980'de 111. 228'e, 2000 yılında ise 149. 151'e yükselmiştir. Genç nüfusu oluşturan 0-30 yaş arası nüfus toplam nüfusun %50 den fazlasını oluşturur. 2019 yılı itibariyle 162.787'ye yükselen nüfusun % 49,65'ini (80.830) erkekler % 50,35'ini ise (81.957) kadınlar oluşturmaktadır. Nüfusun büyük bir bölümünün geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olmakla birlikte ilçe merkezinde yaşayan nüfus genel olarak hizmet sektöründe çalışır. Tarımsal faaliyetlerde en fazla göze çarpan çekirdeksiz kurutmalık üzüm yetiştiriciliği ve pamuktur. Ancak, pamuk tarımı günümüzde fiyatların düşük olması nedeniyle yerini bağ ve diğer tarım ürünlerine bırakmaktadır. Gediz Ovası üzerinde bulunan verimli tarım toprakları bilinçsiz sulama nedeniyle gün geçtikçe tuzlulaşmakta ve verimi düşmektedir. Salihli İlçe merkezi ticari açıdan çevresinde bulunan Kula, Alaşehir, Ahmetli, Gördes, Köprübaşı ilçelerinin pazar yeri konumundadır. İlçe merkezinde her çarşamba, cumartesi ve pazar günleri kurulan semt pazarlarında sadece yerli satıcılar değil ilçe dışından gelen satıcılarda bulunmaktadır. İlçedeki turizm potansiyeli yüksektir. Paranın tarihte ilk basıldığı yer olan Sart, Akropol, Artemis Tapınağı, Bintepeler, Kurşunlu Kaplıcaları ve Çamur Hamamı Kaplıcaları turizm açısından önemli yerler olmakla birlikte tam anlamıyla

turizmin hizmetine sunulamamış ve istenilen verim elde edilememiştir. Özetle araştırma sahası; temel ekonomisi tarıma ve hayvancılığa dayanan, ancak ilçe merkezindeki nüfusunun büyük kısmı hizmet sektöründe çalışan, Kıyı Ege'yi iç bölgelere bağlayan bir yol üzerinde bulunan ticari açıdan gelişmeye elverişli bir ilçedir (Başkan 2006: 1-5).

Araştırma Yöntemi

Araştırmada gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılmış ve araştırma konusunu teşkil eden kavramlar ile olgular gerçek mekânlarında doğrusal ve kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Buradaki amaç Salihli'nin gastronomi turizmi, agroturizm, kırsal turizm ve kültürel turizm potansiyelini ortaya çıkarmak ve bunları bütünleştirici bir perspektifle değerlendirmektir. Araştırma kapsamında 217 kişi mülakat yapılmıştır. Mülakat yapılan katılımcıların Salihli'nin turizm potansiyeli hakkındaki görüş ve düşünceleri onaylarının alınmasının ardından not edilmeye başlanmıştır. Görüşülen kişilerin % 32'sini ilköğretim mezunları, % 19'unu ortaöğretim mezunları, % 37'sini üniversite mezunları, % 12'sini de yüksek lisans ve doktora mezunları oluşturmaktadır. Görüşülen kişilerin % 45'i 25-34, % 28'i 35-44, % 16'sı 45-54, % 6'ı 55-64, % 5'i ise 65 yaş ve üzerindeki grupta yer almaktadır. Katılımcıların % 54 gibi büyük bir bölümünü çiftçiler,, % 17'sini emekliler, % 9'unu öğrenciler, % 8'ini ev hanımları, % 12'sini ise devlet memurları oluşturmaktadır. Araştırma yapılırken mülakat uygulanacak katılımcıların Salihlili olma ya da uzun süredir burada ikamet etmeleri gibi kriterler dikkate alınmamıştır. Araştırma süresince anket uygulaması yapılmadığı ve çalışma 2020 yılından önce tamamlandığı için etik kurul belgesi alınmamıştır.

Turizmde bütünleşme / bütünleştirme kavramlarının Salihli ilçesindeki gastronomi turizmi, agroturizm, kırsal turizm ve kültürel turizm bağlamında ele alındığı araştırmada, çalışma sahasının mevcut özellikleri göz önünde bulundurulmuş, çalışma doğal mekanında yürütülmüş, analiz edilen sürece müdahale edilmemiş ve sosyo-ekonomik ile sosyokültürel koşullara kontrol altına alınmamıştır. Turizm gibi sosyolojik ve ekonomik temellere dayanan olguların var oldukları mekana göre şekillendiği daima göz önünde bulundurulmuştur. Arazi gözlemleri, mülakatlar ve literatür taraması ile elde edilen veriler tümevarım ilkesiyle değerlendirilmiş, araştırma sahası ile konusunun dışına çıkılmamış, birtakım istisna durumlar değerlendirmeye alınmış ve örneklem gruplarıyla ça-

İşma sürdürülmüştür. Bu nedenle araştırma konusunun kavramsal çerçevesi detaylı bir şekilde tasvir edilmiş ve turizmde bütünleşme/bütünleştirme ile turizm türleri arasındaki ilişki kendi bağlamında yorumlanmıştır. Araştırmada gözleme dayanan yorumlamalar ve analizler de yapılmıştır. Gözleme dayanan öneriler olay ve olguların algılanma düzeyini arttırma ve mevcut sorunlara çözüm önerileri geliştirme amacını taşımaktadır <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/sbayontemleri.pdf>).

Araştırma Bulguları

Turizm olgusuna yeni dahil olan ve turizmde bütünleşme ya da bütünleştirme olarak adlandırılan kavramsal dünya yüzeyindeki hemen her coğrafi yerleşim birimi için gerçekleştirilebilir turizm süreçlerinden birini teşkil etmektedir. Turizm bakımından gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler, bölgeler yeni ortaya çıkan söz konusu kavram üzerine yoğunlaşmakta ve bu kavramı turizm plan ve projelerine dahil etmektedirler. Sahip olduğu doğal ve beşeri özelliklere rağmen turizm konusunda istenilen ya da beklenen düzeyde bir gelişmenin kaydedilemediği Salihli turizm konusunda birçok arz unsurunu bünyesinde barındırmaktadır. İlçenin istenilen düzeyde bir turizm gelişmesi yaşayamamasının temel nedenlerinden biri İzmir, Aydın, Muğla ve Denizli gibi Ege Bölgesi'nin önemli turizm destinasyonlarına sahip illere yakın mesafede yer almasıdır. Söz konusu durumdan dolayı turizm dönemini teşkil eden yaz devresinde yerli ve yabancı turistlerin büyük bir bölümü bir önceki cümlede ifade edilen illeri tercih etmektedir. Araştırma sahasını oluşturan Salihli'nin söz konusu illere nazaran dezavantajlı durumda yer alması, Salihli'nin turizm potansiyelini ortaya çıkaracak, şehri turizm konusunda marka haline getirecek çalışmaların yetersiz olması, turist akışının diğer destinasyonlara yönelmesine yol açmaktadır. İlçeyi turizm cazibe merkez haline getirecek olan araştırma / geliştirme plan ve projelerinin yapılması ve başarıya ulaşması, turizm acentalarının rota tercih listelerine Salihli'yi de dahil etmelerini sağlayacaktır.

Salihli'nin turizm konusunda İzmir, Aydın, Muğla ve Denizli ile rekabet edecek düzeye ulaşması için özellikle son Lidya Sardes Otel inşa edilmiş, Kurşunlu Kaplıcalarının bakım ve onarım çalışmaları yapılmış, Kent Müzesi İnşa Edilmiş, Kentin alt ve üst yapısında mevcut olan sorunlar giderilmiş, kırsal kesim ile ilçe merkezinin ulaşım gibi sorunları giderilmiş, yeni ulaşım araçları alınmış ve sefer sayıları arttırılmış, Gümüş Çayı vadisi ve yakın çevresinin reha-

bilite çalışmaları tamamlanmış, Masal Ormanı adıyla yeni bir rekreasyon alanı kurulmuş ve ilçenin İzmir ve Ankara arasındaki iletişimi sağlayan İzmir-Ankara asfaltına üst geçit yapılmıştır.

Günümüz itibariyle Salihli’de turizm olgusunun şekillendiği mekânlardan biri semt pazarlarıdır. Salihli semt pazarları yönünden oldukça gelişmiş bir yapıya sahiptir. İlçenin ilk pazar yeri olan Çarşamba Pazarının ilk bölümünün kent meydanı adıyla rekreasyon alanı olarak dizayn edilmesinin ardından mevcut durumu ilçenin pazaryeri ihtiyacı karşılayamayan Çarşamba Pazarı modern görünümlü ve tüm esnafların sığabileceği geniş bir alana taşınmıştır. İlçenin Çarşamba pazarı dışında Cumartesi ve Pazar pazarı adıyla anılan iki farklı pazar yeri daha mevcuttur. Bu iki semt pazarı artık geleneksel bir yapı kazanan Çarşamba Pazarı kadar büyük ve geniş bir yapıya sahip değildir ve büyük oranda kuruldukları mevki ve yakın çevresine hizmet vermektedir. Salihli’de turizm olgusunun içeriğinde trekking, Kuş Gözlemciliği, Gölcük, Av Turizmi, Sardes Antik Kenti, Bintepeler Antik Mezarları, Yayla Turizmi, Fosil Ayak İzleri, Kız Köprüsü, Su Uçtu Şelalesi ve Adala Kanyonu, Kurşunlu Kaplıcaları, Seyrantepe, Adala Köprüsü, Attalos At Çiftliği, Demirköprü Barajı, Gökeyüp Çömlekçiliği, Anadolu Anıt Çınarı, Tarihi Şehir Hamamı, Burhan Anıt Çınarı, Damatlı Köyü Çınarı, Kırkoluklar, Tekelioğlu Köyü, Şirinyer Köyü, Odun Köfte, Poyraz Köyü, Sultaniye Üzümlü, Kapama, Kulak Çorba, Sura, Şekerli Pide, Mantar Tatlısı, Pideli Paça, Bohça Kebabı, Sinkonta, Tarihi Beş Eylül İlkokulu yer almaktadır (Gürdoğan-Tetik 2016: 62-66).

Salihli’nin mevcut turizm potansiyelini en etkili şekilde turizm olgusuna dahil edebilmek için neler yapılmalıdır? Turistleri Salihli’ye çekebilmek ve ilçeyi cazibe merkezi haline getirebilmek için nasıl bir yol izlenmelidir? Soruları üzerinde şekillenen araştırmada katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir. Katılımcılara çalışmanın hacmini arttıracak çalışmayı makale formatından uzaklaştıracağı için tek tek numara verilmemiş ve elde edilen görüş, düşünce ve öneriler olduğu gibi genel kapsamıyla verilmiştir.

“Salihli turizm potansiyeli yüksek bir yerdir. Yöremizi turizm ile kalkındırabilmek için ilk olarak yollarımızın bozuk olan yerleri yapılmalıdır”.

“Salihli kırsal alanları geniş ve birçok turizm türünün bir arada yaşanabileceği bir yerdir. Bunlarla ilgili yetkililer plan ve proje yapmalı, ilçemiz turizme daha fazla açılmalıdır”

“Salihli yemek kültürü gelişmiş bir ilçedir. İlçemizin yemeklerini tanıtan çalışmaların yapılması turistlerin buraya gelmesini sağlayacaktır”.

“Salihli’de tarım vazgeçilmez ve en temel geçim kaynaklarından biridir. Tarımın turistlere öğretilmesi veya buraya gelen turistlere bizlerle birlikte tarlada, bahçede, bağda çalışma imkanı verilmesi, onların yöremizi daha yakından tanımalarına ve sürekli yöremize gelmelerini sağlayacaktır”.

“Hayvancılık kırsal kesim için hayat kaynağıdır. Birçok vatandaşımız geçimini hayvancılıkla sağlamaktadır. Bu faaliyetin turizm kapsamına alınması hem ilçemizin daha da gelişmesini sağlayacak hem de hayvancılıkla uğraşan vatandaşlarımıza ek gelir elde etme imkanı verecektir”.

“Salihli kültürel değerler bakımından Ege Bölgesi içinde en önemli ilçelerden biridir. Gelişmiş ve çok eskiye dayanan bir kültürel yapımız vardır. Ancak ne yazık ki bırakın turistleri kendi gençlerimiz bile içinde doğdukları kültürden bir haber yaşıyorlar. Bunun önüne geçilmesi gerekmektedir. Kültürümüzü önce kendi insanımıza tanıtmalıyız sonra turistlere anlatmalıyız”.

“Yemeklerimiz özellikle de kırsal kesimdeki yaşlılarımız tarafından yapılan yemeklerimizin tadına doyum olmuyor”. Buralarda yaşayanlardan ve özellikle de yaşlılarımızdan ilçemizin yöresel yemekleri hakkında detaylı bilgi almak mümkündür. Yemeklerimize gereken önem verilmeli, idarecilerimiz bunun için gerekli çalışmaları yapmalıdır”.

“Kırsal turizm kapsamında değerlendirilecek gerek ilçemiz merkezinde gerekse yakın çevresinde birçok turizm unsuru söz konusudur. Bunların bazılarının son yıllarda gerekli yatırımlar yapıldı ve turizme kazandırıldılar. Bu sürecin daha da genişlemesi ve bütün ilçeye yayılması gereklidir. Salihli’nin turizmden beklediği kazanç ancak böyle elde edilebilir”.

“İklim bakımından oldukça elverişli bir sahada yer alıyoruz. İzmir’den deniz dışında fazla bir farkımız yok. İzmir nasıl turizm konusunda ilerlediyse bizim de aynı şekilde yol almamız gerekmektedir. Bu da ancak planlı ve programlı bir çalışma ile yapılır”.

“İlçemiz ulaşım olarak İzmir-Ankara asfaltının kenarında bulunmaktadır. Bu nedenle de birçok ile ya da ilçeye yakın mesafede yer almaktadır. Bunun avantaj olarak değerlendirilmesi ve ihtiyaç duyulan çalışmaların bir an önce yapılması gerekmektedir”.

“İlçe merkezînin köylerle olan ulaşım sorunu son yıllarda çözülmeye başlandı. Bunun bütün köylere yapılması, sefer sayılarının arttırılması, tanıtımlarının bütün mecralarda yapılması gerekmektedir. Çünkü turistler görmedikleri, bilmedikleri yerlere gelmeyi istemezler”.

SONUÇ

Turizm olgusunu meydana getiren temel bileşenler doğal ve beşeri kaynaklardır. Kırsal alanlar olarak tabir edilen coğrafi birimler geçmişten günümüze kadar birçok turizm türüne ev sahipliği yapmış, onların ortaya çıkış ve gelişimlerinde etkin rol oynamıştır. Kırsal turizm, ekolojik turizm, yeşil turizm, tarım turizmi, çiftlik turizmi, kır ve orman turizmi, yabani hayvan turizmi, macera turizmi, aktivite turizmi, doğa kaynaklı turizm gibi birçok turizm türünün tek başına ya da birkaçının bir arada yaşanabildiği mekanlardan birini oluşturan kırsal alanlar, günümüz itibarıyla kitle turizmi bakımından gelişmiş yörelerle rekabet edecek düzeye ulaşmıştır. Dünya yüzeyindeki birçok turizm destinasyonu işbirliği yaparak yörelerinde turizmin mevcut durumundan daha iyi bir noktaya ulaşması için çalışmalar yürütmektedir. Bu işbirliğine günümüzde turizmde bütünleşme ya da bütünleştirme adı verilmekte ve böylece birden fazla turizm türü aynı coğrafi mevkide görülebilmekte ve turistlerin deneyimlemesine açık hale getirilmektedir.

Turizmde bütünleşme ya da tamamlayıcılık adı altında birçok turizm türü ve onların gerçekleştiği destinasyonlar arasında ortaklık temelinde örgütlenme, planlama, proje, STK, paket tur, etkinlik, tanıtım ve pazarlama konularında bir araya geldikleri görülmektedir. Bu tür yapılanmanın en büyük gerekçeleri arasında; coğrafi kolaylıklar; ortaklıkların yenilikleri ve girişimciliği teşvik etmesi; rekabet gücünü arttırması; istihdam, gelir, tasarruf, koruma, tanıtma ve pazarlama konularında olumlu etkilerinin olmasıdır (Ataberk 2017: 161).

Araştırma sahasını oluşturan Salihli ilçesi sahip olduğu maddi ve manevi turizm kaynakları ile agroturizm, kültürel turizm, kırsal turizm ve gastronomi turizmi için büyük bir potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır. Günümüze gelinceye kadar geçen zaman diliminde söz konusu turizm türlerinin hiçbirisi tek başına ilçenin turizm gelirlerinde söz sahibi olamamıştır. Sadece günübirlik ya da bir en fazla iki gece konaklamalı şekilde Çarşamba Pazarındaki yöresel ve kültürel ürünler, Kurşunlu Kaplıcaları, Tarihi Şehir Hamamı, Kent Müzesi ve Sardes Antik Kenti turist çekmiştir. İlçenin turizm potansiyelinin tam manasıyla

keşfedilmesi, istenilen / beklenen sosyo-ekonomik kazanımların elde edilmesi için ilgili turizm türlerinin bütünleştirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde ilçenin turizm arzları turistlerden talep görecektir, turizm olgusu süreklilik kazanacak ve ilçe sosyo-ekonomik bakımdan gelişme gösterecektir. Bütünleştirme sürecinin başlatılabilmesi için ilk olarak araştırma sahası olarak belirlenen Salihli tüm yerleşim birimleriyle turizme hazır hale getirilmelidir. Bu bağlamda Kurşunlu Kaplıcaları ve konaklama tesislerinde bakım / onarım çalışmaları yapılmış, Kırkoluklardaki çeşmelerin yenilenme çalışmaları tamamlanmış, tarihi şehir hamamının restorasyon çalışmaları bitirilmiş ve kent müzesi adı altında Salihli'nin kültürel geçmişi ve dokusunu yansıtacak girişimlerde bulunulmuştur.

Salihli'de kırsal turizm, kültürel turizm, agroturizm ve gastronomi turizminin bütünleştirilmesi sürecinde yapılması gerekenler listesinin başlarında söz konusu turizm çeşitlerinin yapıtaşları tespit edilmeli ve bunlara marka imajı yüklenerek yöreye gelen yerli ve yabancı turistlere sunulmalıdır. Köy/Şehir kültürünün gastronomik değerleri ile agroturizm unsurları ortak bir paydada birleştirilmeli ve turistlere bütüncül bir bakış açısıyla sunulmalıdır. Tüm bu süreçlerin başarıya ulaşabilmesi için ilçe bütün yerleşim birimleriyle bir bütün halinde turizme hazırlanmalı, yerel halk başta olmak üzere tüm paydaşların ortak hareket edeceği plan ve programlar hazırlanmalı, ilçenin turizminde ön planda yer alacak birimlerde görev alan /alacak olanlara turizm eğitimi verilmelidir. Tüm bunların yanında Salihli'nin turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması ve turizmde bütünleştirme kavramının uygulanabilmesi için yapılması gerekenler maddeler halinde aşağıda verilmiştir. Bunlar;

a). Yerli ve yabancı turistlerin turizm destinasyonu tercih listelerinin ilk sıralarına Salihli'yi yerleştirebilmeleri için, turistlerin Salihli'ye tarihte paranın ilk basıldığı yeri görmek, yeni inşa edilen Lidya Sardes Otelde konaklamak, ilçenin geleneksel semt pazarı olan Çarşamba Pazarını ziyaret edip buradaki yöresel ürünleri tatmak, çiftçilerle ve yerel halkla iletişime geçmek, odun köfte, kapama, kulak çorba, sura, şekerli pide gibi geleneksel lezzetleri tatmak, tarihi şehir hamamı ziyaret ederek hamam deneyimi yaşamak ve kurşunlu kaplıcalarındaki termal otelde kaplıca deneyimi yaşamak, Seyrantepeye çıkarak ilçeye kuş bakışı bakmak, Bintepe Antik Mezarlarını ziyaret etmek, Adala Su Uçtu Şelalesi ile Adala Kanyonunu görmek, ilçenin en eski okullarından biri olan Eski Cami Mahallesi sınırları içinde yer alan Tarihi Beş Eylül İlkokulunu görmek,

Tarihi Anıt Çınarları yakından görmek ve onlara dokunmak, Kırkoluklardaki kırk farklı çeşmeden su içmek için gelmeleri ya da gelmelerinin sağlanması gerekmektedir.

b). Salihli'nin turizm potansiyelini ortaya çıkaracak ve ilçeyi turizme hazır hale getirecek çalışmaların tamamlanması gerekmektedir. İlçeye gelen yerli ve yabancı turistlerin zaman geçirecekleri yeni sosyal alanlar oluşturulmalı, bakım ve onarıma ihtiyaç duyan tarihi-kültürel eserlerin restorasyon çalışmaları tamamlanmalı, ilçede turizme hizmet edecek yeni kaynakların keşfi için yöre halkı ile işbirliği yapılmalı ve mahalle mahalle turizm varlıkları ve bunların türleri tespit edilmeli, odun köfte dışındaki yöresel lezzetlerin turistlere sunulduğu ve tanıtıldığı işletmeler açılmalı, ilçenin Turan Caddesi, Kurudere Caddesi Ve Sevgi Yolu gibi işlek ve nüfus yoğunluğunun fazla olduğu yerlere Türkçe ve İngilizce yön tarifi tabelaları ve sahanın turizm haritaları yerleştirilmelidir.

c). Turizm bir işbirliği işidir. Salihli'de özel ve kamu kurum kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversite ve yerel halk gibi bütün turizm paydaşları bir araya gelmeli ve ilçenin turizm değerleri ile turizme kazandırılması konusunda yapılması gerekenler tespit edilmelidir. Belirlenen turizm varlıklarının turizme kazandırılması ile ilgili plan ve projeler hazırlanmalı ve söz konusu çalışmalar yapılırken sürdürülebilir bir bakış açısı benimsenmelidir.

d). İlçenin bütün turizm kaynaklarının tespit edilmesinden sonraki aşamada bunlardan bakım ve onarıma ihtiyaç duyanların asıllarına uygun olarak restore edilme süreci başlatılmalıdır. Bu değerlerden tarihi eser kategorisine girenlerin sergilendiği bir müze açılmalıdır.

e). Salihli'nin yakın çevresindeki turizm destinasyonlarından da günöbirlik ya da konaklamalı turist çekebilmek için çeşitli girişimlerde bulunulmalıdır.

f). Salihli'nin agroturizm, gastronomi turizmi, kırsal turizm ve kültürel turizm değerlerini bütünleşme kavramı başlığı altında birleştirmek ve turistlere bu şekilde sunmak için girişimlerde bulunulmalıdır. Çünkü söz konusu dört turizm türü tek başına günümüze gelinceye kadar ilçenin turizm olgusunun yönlendirilmesinde aktif bir rol üstlenememiştir. Bu şekilde turizmin kazanımlarından daha fazla faydalanılabilir ve daha fazla

katma değer elde edilebilir.

g). Salihli'nin mevcuttaki agroturizm, kırsal turizm, kültürel turizm ve gastronomi turizmi potansiyelinin yöreye gelen yerli ve yabancı turistlere birarada sunulması zaman ve mekandan tasarruf edilmesinin yanında her bir turizm türünün kendi içsel dinamiklerinin bütüncül bir perspektifle ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

h). Salihli'de turizm türlerini bütünleştirme çalışmalarının tamamlanması için coğrafi bilgi sistemlerinden destek alınmalı ve böylece ilçenin turizm haritaları ve muhtemel turist rotaları tespit edilmeli ve bunlar WEB tabanlı turizm kaynakları bilgi sisteminin oluşturulması ile interaktif bir şekilde ağ üzerinden yayınlanmalıdır (Emekli 2002: 189; Ataberk 2017: 160).

i). Söz konusu dört turizm türünün ilçenin turizm yüzünü yansıtan yönleri belirlenmeli ve bunlar marka şehir imajı şeklinde turizm unsuru olarak ön planda turistlere sunulmalıdır. Yakın çevredeki iller başta olmak üzere bütün illerden ilçeye turist akışını sağlayacak girişimlerde bulunulmalı, ulusal ve uluslararası fuarlara gidilerek buralarda stantlar açılmalı ve ilçenin reklam ve tanıtımı yapılmalıdır.

j). İlçenin agroturizm, kırsal turizm, kırsal turizm ve kültürel turizmini bütüncül bir perspektifle tanıtan ilan ve reklam broşürleri Salihli'nin en eski seyahat firması olan Salihli Güven Turizm otobüsleri ile şehir içi yolcu nakil araçlarına yolcu koltuğu kafalığı reklamı, otobüs giydirme reklamı gibi farklı şekilde yerleştirilmeli, bu şekilde söz konusu araçları kullanan yolcuların ilçenin turizm değerlerinden haberdar olmaları sağlanmalıdır. Aynı zamanda ilçeyi ikiye bölen Ankara-İzmir asfaltı üzerindeki reklam panolarına ve Manisa il merkezi başta olmak üzere Manisa'nın idari sınırları içindeki bütün ilçelere Salihli'nin bu dört turizm dalını tanıtan reklamlar yerleştirilmelidir.

k). Salihli dışından turist çekebilmek amacıyla geniş kitlelere ulaşabilen ve tanınırlık/güven düzeyi yüksek olan turizm acentelerine ilçeye paket turlar düzenlemeleri için girişimlerde bulunulmalı, bu turizm acentelerine gerekli tüm kolaylıklar sağlanmalıdır.

l). Yöreye çeşitli amaçlarla gelen turistlere Salihli'de yapılacaklar

ya da Salihli'ye gelirken bunları yapmadan dönme başlıklarını taşıyan broşürler verilmelidir. Bu broşürler turistlerin ilçenin turizm kaynakları hakkında genel kapsamda bilgi sahibi olmalarını sağlayacak ve turistlerin ilgi alanlarına göre tercih edebilecekleri aktiviteleri ve bunların yapılış yerleri/zamanları hakkında bilgiler sunacaktır.

m). Salihli'nin turizm potansiyelinin önemli bir bölümü kırsal mevkiler meydana getirdiği için yöreye gelen turistler kırsaldaki yaşam şeklini, kültürü, yemekleri deneyimlemeleri için belirlenen köylere götürülmelidir (Baykal 2012: 171-184). Aynı zamanda köylerin turizm potansiyelleri ve kaynakları detaylı bir şekilde analiz edilmeli, markalaşmaları için gerekli çalışmaların yapılmasının ardından coğrafi ürün işaretinin alınması ya da belli konularda tescillenmeleri için gerekli olan çalışmalar yapılmalıdır.

n). Salihli tarım ve hayvancılık bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. İlçede dört mevsim farklı sebze ve meyvelerin ekim-dikim çalışmaları yapılmakta ve bunlar çarşamba, cumartesi ve pazar günleri kurulan semt pazarlarında halka sunulmaktadır. İlçe sınırları dahilinde yer alan çiftlikler tarım turizminde kullanılamamaktadır. Agroturizm konusunda büyük bir potansiyele sahip olan Salihli'nin, bu potansiyelinin turizme aktarılması ve turizm kapsamında değerlendirilmesi için sürdürülebilir bir bakışla gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Yöreye gelen yerli ve yabancı turistlerden tarım deneyimi yaşamak isteyenlerin bu isteklerine cevap verilmesi ilçenin kırsal turizm ve agroturizminde bir adım ileriye gitmesini sağlayacaktır.

o). Salihli'de markalaşma anlayışı geliştirilmelidir. Markalaşma, kırsal alanları ziyaret eden yerli ve yabancı turistler için bir güvence ve istikrar duygusunu çağrıştırmaktadır. Bir markalaşma ya da kimlik yaklaşımı sadece pazar faaliyetlerine bağlı olarak değil aynı zamanda ziyaretçi bilgilendirme sistemleri, işaretlendirme ve perakende satış gibi alanlarda da etkili olmalıdır. Hem kamu hem de özel sektör çalışanları arasında kırsal turizm kavramı bilinmemektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Çevre ve Orman Bakanlığı'nın öncülük edeceği bir ortaklık yaklaşımı ile Avrupa Komisyonu TAIEX ofisinden hem kamu da kırsal turizm üzerine çalışan personelin eğitimi hem de yerel bazda kırsal turizm ile uğraşan sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin eğitilmesi ve

bu eğitimin kırsal alanda yaşayan insanlara ulaştırılması gerekmektedir. Başarılı bir bütünleştirilmiş turizmin gelişimi için bütüncül bir yaklaşım sergilenerek konukevlerinin ihtiyaçları düşünülmeli ve çevrenin korunmasına özen gösterilmelidir (Şerefoğlu 2009: 138-145).

p). Kamu sektörünün yanında özel sektöründe bu işi sahiplenmesi gerekmektedir. Kırsal kalkınma gibi kırsal turizmde bütüncül yönden yaklaşılarak uygulanması gereken bir bileşendir. Özel sektör, kamu sektörü ve ilgili Sivil toplum kuruluşları arasındaki bağ ne kadar kuvvetli olursa bölgede uygulanacak başarılı proje sayısı o kadar artacaktır. Kırsal turizm, gastronomi turizmi ve kültürel turizm sektörü kaynak, zaman, işgücü, finans ve bilgiye sahip olmayan çok küçük işletmelerden oluşmaktadır. Bu yüzden yerel ağın çok güçlü kurulması gerekmektedir (Şerefoğlu 2009: 138-145).

q). İlçede turistlerin kolayca erişim sağlayacağı turizm ofisleri kurularak bölge ile ilgili bilgi ve haritaların turistlerin faydalanabileceği şekilde ayarlanmalıdır. Ayrıca işaret direklerinin turizm potansiyeli olan yerlerde yerli ve yabancı turistlerin gidecekleri yerlere kolayca ulaşmalarını sağlayacak yeterli işaret direği kurulmalıdır. İlçede kırsal turizm alanında görülebilecek sorunların başında pazarlama problemi gelmektedir. Bu konuda yerel ağı güçlendirerek, internet hizmetlerinin, yerel düzeyde faaliyette bulunan pansiyon, motel ve otellerde kullanımının yaygınlaştırılarak pazarlamanın doğrudan internet üzerinden yapılması sağlanmalıdır. Söz konusu bu işletmeleri tek tek sisteme yerleştirmenin mümkün olmadığı durumlarda dernek ve kooperatifler aracılığıyla bir yapı oluşturulmalıdır (Şerefoğlu 2009: 138-145).

r). Tüm bunların yanında turizm konusunda en temel ve en büyük eksiklik Salihli'nin reklam ve tanıtım çalışmalarının yeterince yapılamamasıdır. Bu konuda ilgili Kültür ve Turizm Bakanlığı, Manisa Valiliği, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere çeşitli sivil toplum kuruluşları, turizm acentaları gibi kurum ve kuruluşlardan destek alınmalıdır. Tanıtım ve reklam çalışmaları için kapsamlı bir plan hazırlanmalı ve bu plan dahilinde hareket edilmelidir.

KAYNAKÇA

AKŞİT AŞIK, Nuran (2016), “Gazipaşa’nın Tarım Turizmi (Agroturizm) Potansiyelinin Değerlendirilmesi: Swot Analizi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (42), 1942-1953.

ATABERK, Emre (2017), “Tire (İzmir)’de Turizm Türlerini Bütünleştirme Olanakları: Kültür Turizmi, Kırsal Turizm, Agroturizm ve Gastronomi Turizmi”, *Turizm Akademik Dergisi*, 4 (2), 153-164.

ATABERK, Emre (2012), “Yerel Pazarlar-Turizm İlişkisi ve Tire”, *I. Ulusal Tire Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, 160-170.

BAŞKAN, Hasan Ozan (2006), *Salihli’nin (Manisa) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BAYKAL, Füsün (2012), “Tire’nin Kırsal Turizm Potansiyeli”, *I. Ulusal Tire Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, 171-184.

BAYKAL, Füsün (2012), “Ekoturizm, Kırsal Turizm, Agroturizm: Özellikler ve Örnekler”, İzmir: *Buca Ekoturizm Çalıştayı*.

BAYKAL, Füsün (2012), “Türkiye’de Kırsal Turizm, Kırsal Kalkınma ve Turizmi Çeşitlendirme İlişkisine Coğrafi Bir Bakış”, Erzurum: *I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*.

BAYKAL, Füsün (2012), “Turizmde Entegrasyon ve Kırsal Turizmin Önemi”, İzmir: *İzmir-Manisa Kırsal Turizm Çalıştayı*.

BAYKAL, Füsün – EMEKLİ - Gözde - ATABERK, Emre- Südaş, İlkay (2013), “Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımıyla Dikili ve Bergama’yı Bütünleştirme Potansiyeli”, İzmir: Bergama Belediyesi Kültür Yayınları.

BUCAK, Turgay-ARACI, Erdoğan Ülker (2013), “Türkiye’de Gastronomi Turizmi Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (30): 203-216.

CAN, Mine (2017), “Kırsal Turizmde Yöresel El Sanatlarında Özgünlüğün Korunması”, *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 1 (1), 55-57.

CAN, Mine (2014), “Kırsal Turizm ve El Sanatları”, *III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi*, 04-05 Nisan 2014, Kuşadası-Aydın, Bildiriler Kitabı, 649-656.

CİVELEK, Makbule-DALGIN, Taner-ÇEKEN, Hüseyin - EKİZTEPE, Burçak (2013), “Menemen Yöresinde Agro-Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (2): 1-7.

CİVELEK, Makbule - DALGIN, Taner - ÇEKEN, Hüseyin (2013), “Agro-Turizm ve Sürdürülebilirlik İlişkisi: Muğla Yöresindeki TaTuTa Çiftliklerinde Bir Araştırma”, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 1(3), 22-32.

EMEKLİ, Gözde (2006), “Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59.

EMEKLİ, Gözde (2012), “İzmir Kültürel Turizmde Yeni Bir Merkez: Tire Kültür Mirasının Kültürel Turizm Aracılığıyla Değerlendirilmesi”, *I. Ulusal Tire Sempozyumu*, 18-20 Ekim 2010, Tire-İzmir, Bildiriler Kitabı, 185-193.

GÜRDOĞAN, Arzu - TETİK, Semra (2016), “Salihli'nin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (1), 59-68.

GÜZEL ŞAHİN, Gözde - ÜNVER, Gülçin (2015), “Destinasyon Pazarlama Aracı Olarak “Gastronomi Turizmi”: İstanbul'un Gastronomi Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma”, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3 (2), 63-73.

KARADOĞAN DORUK, Sevimece (?), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, (İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Ders Kitabı), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları (<http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/sbayontemleri.pdf>, Erişim Tarihi: 05.06.2020).

KIZILIRMAK, İsmail -ALBAYRAK, Aslı-KÜÇÜKALİ, Sema (2014), “Yöresel Mutfağın Kırsal Turizm İşletmelerinde Uygulanması: Uzungöl Örneği”, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4 (1), 75-83.

KODAŞ, Davut - SÜ ERÖZ, Sibel (2012), “Kırsal Turizm İle Kültürel Turizmin Bütünleşmesi”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 169-174.

MIKAEİLİ, Mahshid-MEMLÜK, Yalçın (2013), “Kırsal Turizm ve Kültürel Turizmin Bütünleşmesi ve Kırsal Sürdürülebilir Kalkınma”, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (2), 87-91.

ŞEREFÖĞLU, Coşkun (2009), *Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü- 2007-2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan İpard Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi ve Beklenen Gelişmeler*, Ankara: Tarım ve Köyiş-leri Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, (Uzmanlık Tezi).

Oya ŐAKI AYDIN

DİJİTAL KÜLTÜRÜN “OYNANAN” MASALLARI: BRAWL STARS OYUNUNUN GREIMAS’IN EYLEYENSEL ÖRNEKÇESİNE GÖRE İNCELENMESİ

Aybike SERTTAŐ - Dorukan ÇELİK

TÜRK SİNEMASINDA AİLE KURUMUNUN TEMSİLİ VE DÖNÜŐÜMÜ

Erman AKİLLİBAŐ - Kutalmıő Emre CEYLAN

OYUNLAŐTIRMANIN PAZARLAMADAKİ GÜCÜ

Ferdi AKBAŞ

TURİZMDE BÜTÜNLEŞTİRMENİN SALİHLİ (MANİSA) ÖZELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Onur SEMİZ

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ 19 MAYIS KUTLAMALARININ AYIN TARİHİ MECMUASI’NA YANSIMASI (1950-1955)

Hüseyin GÜNARSLAN

MYANMAR MÜSLÜMANLARININ TARİHİ

Elif İBŐİROĐLU BAYRAM

BİLGİ TOPLUMU SÜRECİNDE ŐİİRİN DÖNÜŐÜMÜ

Baőak BURAK

ADANA ULU CAMİ MİHRABI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Resul KÖSE

SOSYAL HİZMET TARİHİ BAĞLAMINDA MİLASLI İSMAIL HAKKI BEY’İN ALKOL BAĞİMLİLİĞİ VE KURTULMANIN ÇARELERİNE DAİR GÖRÜŞLERİ

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

